

Å vurdere munnlege ferdigheiter - kvar er vi og kva gjer vi?

27. august 2022 LNU-konferansen

Kristin Kibsgaard Sjøhelle

Anne Jorunn Oterhals

Muntlige ferdigheter er en forutsetning for livslang læring og for aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv på en reflektert og kritisk måte.

[GLU-oversikt](#)

Muntlige ferdigheter er en forutsetning for utforskende samtaler der vi skaper og deler kunnskap med hverandre.

Munnlege ferdigheiter i Kunnskapsløftet 2020

Vurdering i norsk munnleg skal måle *munleg kompetanse*:

«Læreren skal sette karakter i norsk muntlig basert på kompetansen eleven har vist når eleven har kommunisert faglig innhold muntlig» (Læreplan i norsk 10. trinn og Vg 1-3)

Eleven skal sjølv medverke i vurderingsprosessen:

«Læreren og elevene skal være i dialog om utviklingen elevene viser i norsk muntlig og i skriftlig hovedmål og sidemål» (Læreplan i norsk 10. trinn og Vg 1-3)

Læreplanverket for

KUNNSKAPSLØFTET
Grunnskolen
2020

Frida tenkeskriv...

Forventningar til vurdering i munnleg norsk:

I tiande skal vi ha karakter i munnleg norsk. Eg guar meg. Læraren seier at eg må vere meir munnleg aktiv i timane. Eg har ting eg kan seie, men vil ikkje verke for try-hard heller. Dessutan er det berre nokre i klassa som har forkøyrrett til å snakke høgt. Når eg skal seie noko ser dei andre berre uinteresserte ut. Eller dei ser ned eller blikkar. Eg vil helst ha framføringane mine digitalt eller berre for læraren.

Lærarane diskuterer

- Lærer 1: Å ta opprop der alle elevane seier noko og bryt lydturen, der dei svarer på dagens spørsmål. Høyrer si eiga stemme.
- Lærer 2: Trur det er vanskeleg å få det til med alle elevane. Eg har nokre elevar som er ekstremt stille. Eg synest det er svært vanskeleg å få alle i tale
- Lærer 3: Ja, det er ei utfordring når halve klassa er stille. Føler at eg må trylle for å få elevane til å snakke, og i alle fall å lytte aktivt.
- Lærer 4: Eg har i alle fall vore lite flink til å bevisstgjere elevane om lytting og vurderingskriterium.

Manglar vi satsing på forskning munnlegheit? (Berge, 2022)

- Munnlege ferdigheiter i overgangen LK06 har vore svakt fagleg forankra og heimla
- Munnlegheit som grunnleggande ferdigheit er fråverande i Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem – bortsett frå lokale munnlege eksamenar
- Munnleg eksamen → tradisjonelt ei utprøving av såkalla «munnleg stoff»
- Stor lokal fridom til å utforme munnlege prøver
- Uklar forståing av kva munnlege grunnleggande ferdigheiter skal vere i norsk skole → pragmatisk og personleg tolking blant lærarar
- Manglar eit nasjonalt senter for munnlege grunnleggande ferdigheiter

SOLHEIM • OTNES • RIIS-JOHANSEN (red.)

SAMTALE, SAMSKRIVE, SAMHANDLE

NYE PERSPEKTIV PÅ MUNTlighET
OG SKRIFTLIGHET I SAMSPILL

Eit sirkulært interaksjonsmønster (Jf. Hoel, 1999)

«Jo fleire elevar som «bryt lydturen» i klasserommet, jo lettare er det å unngå sirkulære reaksjonsmønster og å lage eit godt munnleg klassemiljø».

Sjølvpoppfatning og språk (Jf. Hoel, 1999)

«Vi observerer ikkje oss sjølve direkte, men lever oss inn i korleis andre observerer oss ut i frå andre sine reaksjonar på oss sjølve. Det er meir enn det vokale språket som får betydning. Vi må kunne tolke og bruke symbol og signal som ikkje er vokalspråklege».

Kvar er vi - ifølge forskinga?

- Vurdering av publikumsrolla. Den munnlege aktøren får spørsmål om korleis publikum fungerte. Ein kan nytte vurderingskriterium for publikum (Hertzberg, 2003)
- Publikumsrolla varierer sterkt – lite fokus på lyttarrolla (Svenkerud, Klette & Hertzberg, 2012).
- Dagens elevar er flinkare i framføringssituasjonar enn for ein generasjon sidan. Mange elevar er likevel utrygge i munnlege klassesituasjonar (Eide, 2017).
- Ofte jenter som ikkje vil kome fram. Utfordring å vite om det er reell og plagsam sjenanse eller bekvemmelegheitsomsyn (Penne et.al., 2020)
- Læreren sin respons var støttande, ikkje kritisk. Situasjonen er svært sårbar, eleven kan tape ansikt (Penne et.al., 2020).
- Legg til rette for det kodeskifte som må skje. Lag lyttebestilling. Elevene må med viten og vilje gå inn i *rollen* som interesserte tilhørere (Penne et.al, 2020).

Forventningar til lyttar og talar

«Vi tror at det største forbedringspotensialet i mange klasserom vil være knyttet til nettopp det å øke elevenes mulighet til å få dele tanker, utforske tekster sammen og aktivt forholde seg til det andre sier i lengre tidsrom – og med høyere faglige krav – enn det en klassisk IRE-samtale kan inneholde. Vi ser et stort behov for tydeligere forventninger til elevene i rollen som lytter og som talar» (Blikstad-Balas & Roe, 2020:90)

Marte Blikstad-Balas
Astrid Roe

Hva foregår i **NORSKTIMENE?**

Utfordringer og muligheter
i norskfaget på ungdomstrinnet

Kjennetegn på måloppnåelse – norsk Vg3 SF - Vg3 påbygging

Kjennetegnene på måloppnåelse gjelder ny læreplan i norsk (NOR01-06).

Muntlig

Lav kompetanse i faget, karakter 2	God kompetanse i faget, karakter 4	Framifrå kompetanse i faget, karakter 6
Eleven begrunner stort sett egne meninger og bruker enkelte retoriske ferdigheter i muntlige presentasjoner, utforskende samtaler og diskusjoner om faglige emner.	Eleven argumenterer saklig og bruker retoriske ferdigheter i muntlige presentasjoner, utforskende samtaler og diskusjoner om faglige emner.	Eleven argumenterer saklig, bruker relevante retoriske ferdigheter og presenterer sammenhengende resonnementer i muntlige presentasjoner, samtaler og diskusjoner om faglige emner.
Eleven lytter og stiller noen oppklarende spørsmål i faglige samtaler.	Eleven lytter og stiller utdypende og oppklarende spørsmål i faglige samtaler.	Eleven lytter og driver faglige samtaler framover med relevante innspill.

Kva gjer vi av munnlege aktivitetar i dag?

Tryggingsaktivitetar

Førebuing av
heilklassemøter

Debatt/diskusjon

Lytteøvingar/publikum

Presentasjonar/framføringar/
fagstamtale/medieprodukt

Døme:

Tryggingsaktivitetar → bryte «lydmuren»

- Bli-kjent-øvingar
- Oppvarming: Å ta ei runde i klassa på eit enkelt tema
- Elevpar startar dagen: Ord for dagen/timerapport/dagens nøtt/vekas nyheit/5 framandord/dagens «vaskeseddel
- Alias – gjetteleik (å forklare eit ord med hjelp av synonym, motsetningar m.m.)
- «Intervjue» makker/læringspartnar
- Rollespel
- Sirkelsamtale

Døme:

Lytteøvingar/publikum

- Enkle lytteøvingar i par – å lytte med kroppen
- Utarbeide lyttereglar for klassa – kva gjer ein empatisk lyttar?
- Lage lyttebestilling:
 - Å lytte etter informasjon – det viktigaste i
 - Å lytte kritisk – er du einig i alt?
- Å følgje opp med relevante spørsmål
- Lyttepanel med respons – framovermelding
- Publikumsvurdering frå den som framfører

Vurderingsplan for norsk munnleg

Oppstart: haust 2022

Trinn	Mål	Metodar	Tema	Vurdering
Vg1	Bygging av munnleg klasseromskultur Trening i ulike munnlege situasjonar Lytt til andre Bygge opp sakleg argumentasjon Bruke retoriske appellformer Greie ut og drøfte tverrfaglege tema	Bli-kjent-aktivitetar Tenkeskriving Sokratisk sirkel Sirkelsamtale Korte faglege presentasjonar Appell Litterær fagsamtale	Tverrfaglege tema Skjønnlitteratur Saktekstar Samisk	Utarbeide med elevane: Vurderingskriterium/ vurderingsskjema Eigenvurderingsskjema Lyttarvurdering
Vg2	Meir fokus på formidling (tydeleg bodskap/ kroppsspråk/stemmebruk) Retorikk Utforskande samtaler Fagleg diskusjon	Podkast Debatt Dramatiseringar (modernisering av eldre tekstar) Planlagde presentasjonar Sokratisk sirkel	Språkhistorie Litteraturhistorie - i lys av samtida Retorisk analyse	Utarbeide: Vurderingskriterium/ vurderingsskjema Eigenvurderingsskjema
Vg3	Presist fagspråk Munnlege presentasjonar Utforskande samtaler Eksamensførebuing	Litterære samtalar Planlagde presentasjonar Prøvemunnleg	Talespråk Litterær analyse - i lys av samtida	Utarbeide: Vurderingskriterium/ vurderingsskjema Eigenvurderingsskjema

Å vurdere lytting

Anne Jorunn Oterhals

Munnlege ferdigheiter i norsk er å kunne
samhandle med andre gjennom å lytte,
fortelje og samtale.

Låg	Middels	Høg
er lite merksam på det som blir framført	er stort sett merksam på det som blir framført	er merksam på det som blir framført
gjev lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt	gjev noko aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt	gjev aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt
stiller få eller irrelevante spørsmål/kommentarar	stiller spørsmål/kommentarar som til ein viss grad tek utgangspunkt i det som er presentert	stiller relevante spørsmål/kommentarar med utgangspunkt i det som er presentert

Å vurdere lytting

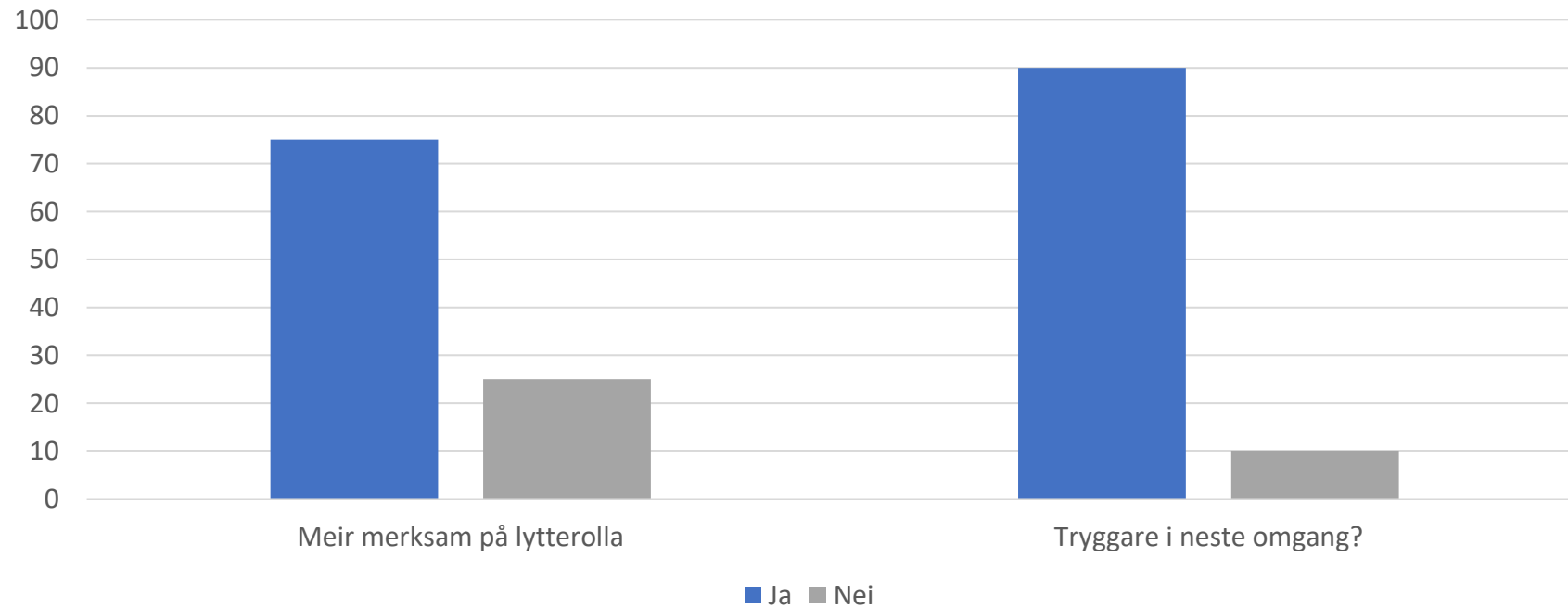
Vurderingsskjema VG1 Molde VGS

Framføring diktanalyse

- Analysere dikt i makkerpar
- Framføre analysen som ein samtale
- Det andre makkerparet i gruppa var med for å vurdere publikum
- Eit anna makkerpar var publikum, og vart vurderte

	Låg/lav	Middels	Høg/høy
Diktanalyse	<p>forklarer motiv og budskap på ein enkel måte</p> <p><i>forklarer motiv og budskap på en enkel måte</i></p> <p>har litt oversikt over språklege verkemiddel</p> <p><i>har litt oversikt over språklige virkemidler</i></p> <p>bruker lite fagbegrep i analysen</p> <p><i>prøver i liten grad å tolke diktet</i></p>	<p>forklarer motiv og budskap med noko eksempel</p> <p><i>forklarer motiv og budskap med noen eksempler</i></p> <p>har noko oversikt over språklege verkemiddel</p> <p><i>har noe oversikt over språklige virkemidler</i></p> <p>bruker noko/noen fagbegrep i analysen</p> <p><i>prøver i noko/noen grad å tolke diktet</i></p>	<p>forklarer motiv og budskap med god bruk av eksempel</p> <p><i>forklarer motiv og budskap med god bruk av eksempler</i></p> <p>har god oversikt over språklege verkemiddel</p> <p><i>har god oversikt over språklige virkemidler</i></p> <p>bruker mange fagbegrep i analysen</p> <p><i>har tolka/tolket diktet</i></p>
Samtale	<p>er i stor grad uavhengig av samtalepartnaren/ <i>samtalepartneren</i></p> <p>lite kontakt med publikum</p> <p>svært knytt/<i>bundet</i> til manus</p> <p>vanskeleg å få med seg kva som blir sagt</p> <p><i>vanskelig å få med seg hva som blir sagt</i></p>	<p>plukkar/<i>plukker</i> opp litt informasjon frå det samtalepartnaren seier/<i>sier</i> og bygger på det</p> <p>noko/<i>noe</i> kontakt med publikum</p> <p>litt knytt/<i>bundet</i> til manus</p> <p>stort sett god stemmebruk</p>	<p>bygger vidare på det samtalepartnaren seier</p> <p><i>bygger videre på det samtalepartneren sier</i></p> <p>god kontakt med publikum</p> <p>snakkar fritt frå manus</p> <p><i>snakker fritt fra manus</i></p> <p>svært god stemmebruk</p>
Lytting	<p>er lite merksam på det som blir framført</p> <p><i>er lite oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p><i>gir lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</i></p> <p>stiller få eller irrelevante spørsmål/kommentarar</p> <p><i>stille få eller irrelevante spørsmål/kommentarer</i></p>	<p>er stort sett merksam på det som blir framført</p> <p><i>er stort sett oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev noko aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p><i>gir noen aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</i></p> <p>stiller spørsmål/</p> <p>kommentarar som til ein viss grad tek utgangspunkt i det som er presentert</p> <p><i>stiller spørsmål/</i></p> <p><i>kommentarer som til en viss grad tar utgangspunkt i det som er presentert</i></p>	<p>er merksam på det som blir framført</p> <p><i>er oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</p> <p><i>gir aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</i></p> <p>stiller relevante spørsmål/kommentarar med utgangspunkt i det som er presentert</p> <p><i>stiller relevante spørsmål/kommentarer med utgangspunkt i det som er presentert</i></p>

Tilbakemelding frå elevane

Tilbakemelding frå elevane

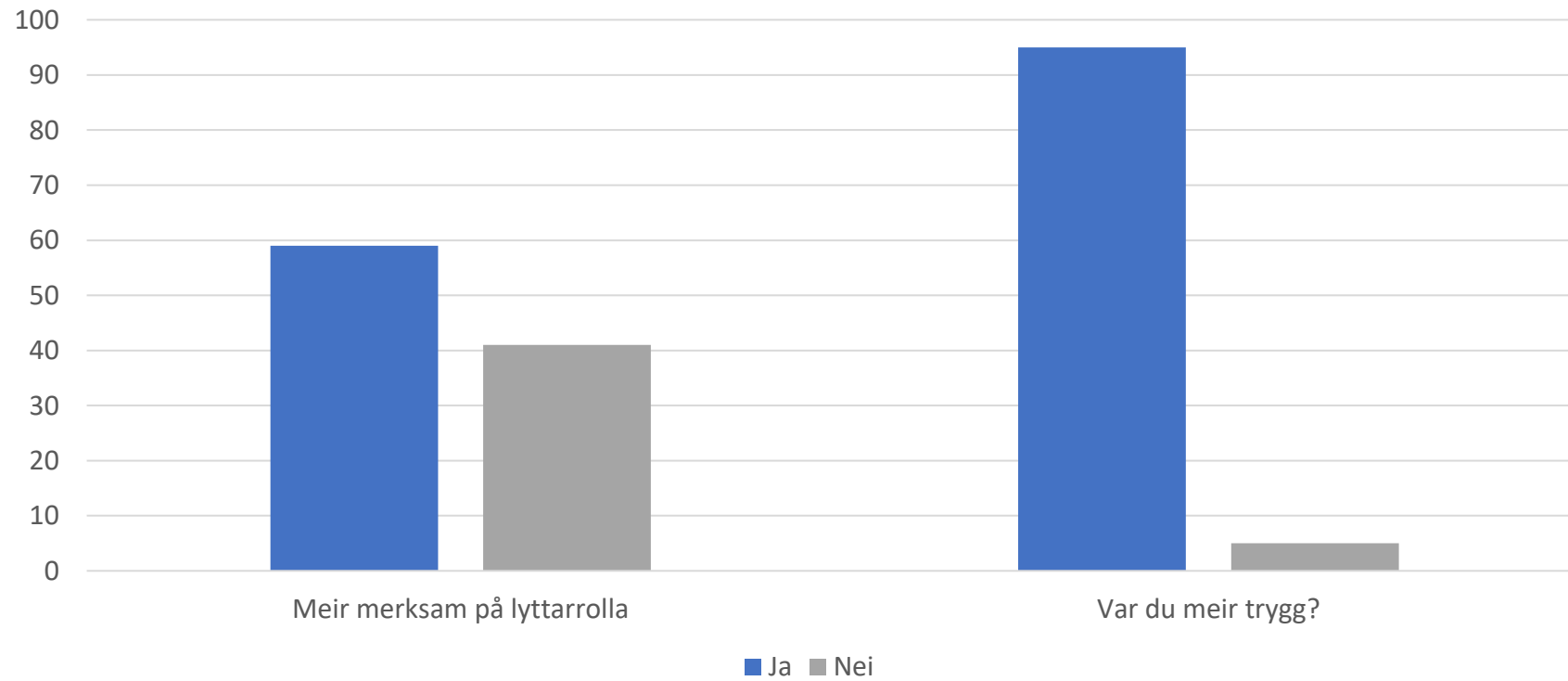
- Jeg tenkte over hva de snakka om
- Tenkt meir over å aktivt følge med, følge med godt nok til å ha ein kommentar eller spørsmål
- At man lærer mye mer hvis man hører på og tenker mere over det de som presenterer sier.
- det som er veldig interessant var at jeg hadde flere tanker i hodet mitt en det jeg forestilte meg. Jeg måtte hele tiden stoppe og tenke, App App, du skal høre på. Så det var utfordrende og overraskende :’D
- Jeg synest det var mest vanskelig å bli vurdert som lytter, det var vanskelig å konsentrere seg mens folk så på meg mens jeg skulle lytte. Det var også ganske ukomfortabelt å bli observert.

Boksamtale om Hør Her'a

- Klassen delt inn i fire grupper
- Skulle under lesing spesielt sjå etter kultur møte og utviklinga til hovudpersonen
- Når ei gruppe snakka, satt ei anna gruppe rundt og følgde med
- Skulle vurdere kor godt ein lytta til kvarandre i samtalegruppa

	Låg/lav	Middels	Høg/høy
Bokinnhald	har fokusert lite på dei kulturelle møta vi ser i teksten	forklarer og beskriv ulike kulturelle møter vi ser i teksten	analyserer og beskriv ulike kulturelle møter vi ser i teksten
Bokinnhold	<p>har fokusert lite på de kulturelle møtene vi ser i teksten</p> <p>greier ikkje å sette ord på korleis hovudpersonen har utvikla seg og kva målet hans er</p> <p>greier ikke å sette ord på hvordan hovedpersonen har utviklet seg og hva målet hans er</p>	<p>forklarer og beskriver ulike kulturelle møter vi ser i teksten</p> <p>veit kva mål hovudpersonen har, og greier å forklare korleis han utviklar seg i løpet av boka</p> <p>vet hva mål hovedpersonen har, og greier å forklare hvordan han utvikler seg i løpet av boka</p>	<p>analyserer og beskriver ulike kulturelle møter vi ser i teksten</p> <p>forklarer korleis målet hovudpersonen har er med på å utvikle han i boka, og korleis andre i boka fungerer som støttespelarar eller motstandarar</p> <p>forklarer hvordan målet hovedpersonen har er med på å utvikle ham i boka, og hvordan andre i boka fungerer som støttespillere eller motstandere</p>
Samtale	<p>er lite merksam på det som blir sagt</p> <p>er lite oppmerksom på det som blir sagt</p> <p>gjev lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p>gir lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p>stiller få eller irrelevante spørsmål/kommentarar</p> <p>stille få eller irrelevante spørsmål/kommentarer</p> <p>følgjer ikkje opp det som blir sagt av andre i samtalen</p> <p>følgjer ikke opp det som blir sagt av andre i samtalen</p>	<p>er stort sett merksam på det som blir sagt</p> <p>er stort sett oppmerksom på det som blir sagt</p> <p>gjev noko aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p>gir noen aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p>stiller spørsmål/kommentarar som til ein viss grad tek utgangspunkt i det som er presentert</p> <p>stiller spørsmål/kommentarer som til en viss grad tar utgangspunkt i det som er presentert</p> <p>følgjer til ein viss grad opp andre sine poeng</p> <p>følgjer til en viss grad opp andre sine poenger</p>	<p>er merksam på det som blir sagt</p> <p>er oppmerksom på det som blir sagt</p> <p>gjev aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</p> <p>gir aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</p> <p>stiller relevante spørsmål/kommentarar med utgangspunkt i det som er presentert</p> <p>stiller relevante spørsmål/kommentarer med utgangspunkt i det som er presentert</p> <p>følgjer opp andre sine poeng med egne observasjonar/meiningar</p> <p>følgjer opp andre sine poenger med egne observasjoner/meningar</p>

Tilbakemelding frå elevane

Tilbakemelding frå elevane

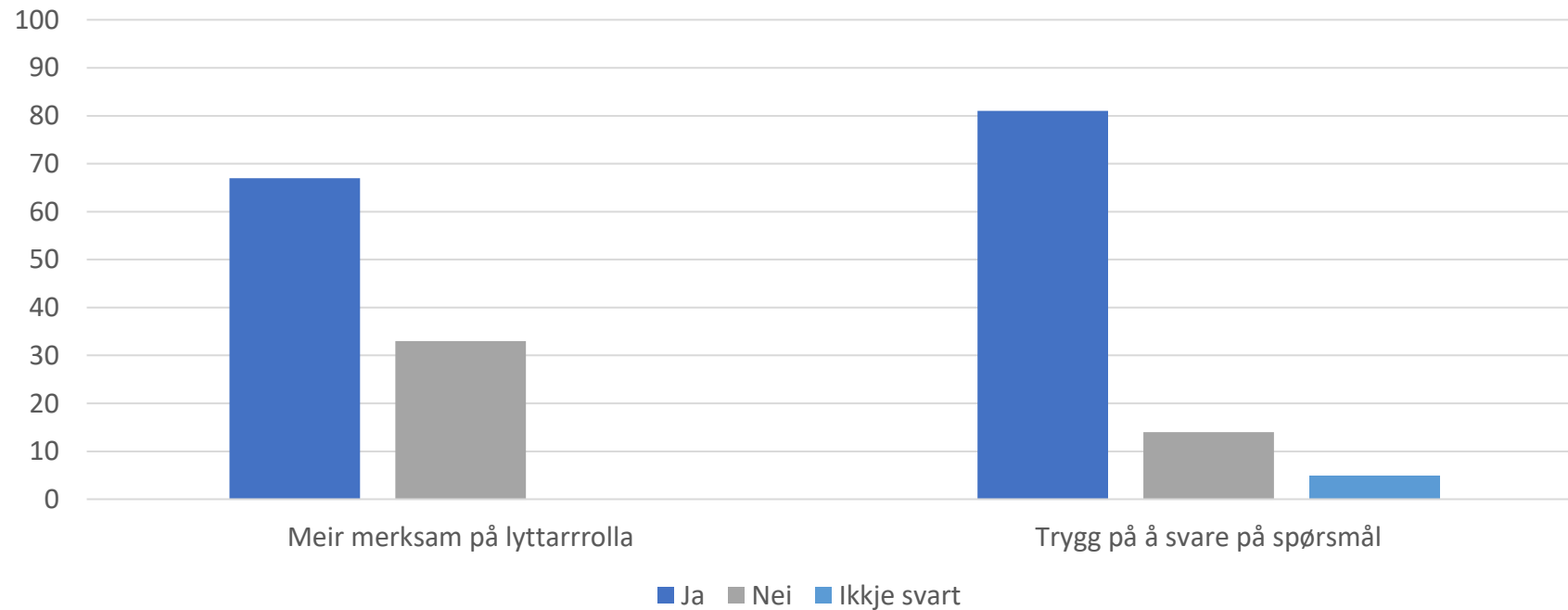
- å lytte, virkelig lytte til hva de andre sier, og bygge på det, istedenfor å bare si mitt eget.
- å lytte og fange opp hva senderen sier, og vise det sammen med kroppsspråket.
- vi måtte være mer oppmersom for å ikke si det samme som nokon andre hadde sagt og samtidig føre samtalen videre
- Eg tenkte over at det var viktig å være merksam for å forstå meire.
- jeg syntes jeg alltid følger med på hva andre sier når dem snakker.

Foredrag

- Elevane skulle halde eit foredrag, enten om eit norskfagleg emne eller med utgangspunkt i eit av dei tverrfaglege tema i overordna del.
- Resten av makkergruppa (3 elevar) skulle vere publikum.
- Den som framførte skulle i etterkant vurdere sitt eige publikum.

	Låg/lav	Middels	Høg/høy
Fagleg/faglig innhald/innhold	<p>uklar problemstilling</p> <p>lite oversikteleg/<i>oversiktlig</i> PowerPoint</p> <p>forklarar/<i>forklarer</i> mest generelt</p> <p>bruker lite fagbegrep i framføringa</p>	<p>noko/noe klar og tydeleg/<i>tydelig</i> problemstilling</p> <p>noko/<i>noe</i> fin og oversikteleg/<i>oversiktlig</i> PowerPoint</p> <p>forklarar/<i>forklarer</i> både generelt og i går litt i djupna/<i>dybden</i></p> <p>bruker noko/<i>noen</i> fagbegrep i framføringa</p>	<p>klar og tydeleg/<i>tydelig</i> problemstilling</p> <p>fin og oversikteleg/<i>oversiktlig</i> PowerPoint</p> <p>forklarar/<i>forklarer</i> både generelt og i djupna/<i>dybden</i></p> <p>bruker mange fagbegrep i framføringa</p>
Framføring	<p>lite kontakt med publikum</p> <p>svært knytt/<i>bundet</i> til manus</p> <p>vanskeleg å få med seg kva som blir sagt</p> <p><i>vanskelig å få med seg hva som blir sagt</i></p>	<p>noko/<i>noe</i> kontakt med publikum</p> <p>litt knytt/<i>bundet</i> til manus</p> <p>stort sett god stemmebruk</p>	<p>god kontakt med publikum</p> <p>snakkar fritt frå manus</p> <p><i>snakker fritt fra manus</i></p> <p>svært god stemmebruk</p>
Lytting	<p>er lite merksam på det som blir framført</p> <p><i>er lite oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p><i>gir lite aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</i></p> <p>stiller få eller irrelevante spørsmål/kommentarar</p> <p><i>stille få eller irrelevante spørsmål/kommentarer</i></p>	<p>er stort sett merksam på det som blir framført</p> <p><i>er stort sett oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev noko aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</p> <p><i>gir noen aktiv respons gjennom kroppsspråk og/eller blikkontakt</i></p> <p>stiller spørsmål/</p> <p>kommentarar som til ein viss grad tek utgangspunkt i det som er presentert</p> <p><i>stiller spørsmål/</i></p> <p><i>kommentarer som til en viss grad tar utgangspunkt i det som er presentert</i></p>	<p>er merksam på det som blir framført</p> <p><i>er oppmerksom på det som blir framført</i></p> <p>gjev aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</p> <p><i>gir aktiv respons gjennom kroppsspråk og blikkontakt</i></p> <p>stiller relevante spørsmål/kommentarar med utgangspunkt i det som er presentert</p> <p><i>stiller relevante spørsmål/kommentarer med utgangspunkt i det som er presentert</i></p>

Tilbakemelding frå elevane

Tilbakemelding frå elevane

- Jeg fikk inntrykket av at de jeg fremførte for var engasjerte og at de ønsket og høre på det jeg presenterte.
- Det var vanskelig siden du må konsentrere deg på å presentere og se hvis publikum følger med, vis det gir mening
- Var bra, føler at man blir mer hørt av publikumet når de får vurdering på lyttingen.
- Jeg synes det var bra, men jeg får ikke med alt siden jeg er så stresset over det jeg selv gjør, men jeg synes det er viktig at vi får vurdere vårt eget publikum, så jeg liker det.
- Det var litt stressende, men det er vel meg selv som ser best om noen følger med. Så det funket bra!

Litteratur

- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020) *Hva foregår i norsktimene? utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget
- Berge, K-L. (2022) Grunnleggende muntlige ferdigheter i norsk skole. I Solheim, Otnes & Riis-Johansen (Red.) *Samtale, samskrive, samhandle: nye perspektiv på muntlighet og skriftlighet i samspill*. Universitetsforlaget
- Eide, O. (2017) Norsk munnleg. Grunnleggende for demokratisk deltaking og danning. I Fondevik & Hamre (Red.) *Norsk som reiskaps- og dannelsesfag*. Samlaget
- Hertzberg, F. (2003) Arbeid med muntlige ferdigheter. I Klette (Red.), *Evaluering av reform 97 Klasserommets praksisformer*. Universitetet i Oslo: Det Utdanningsvitenskapelige Institutt/ Norges forskningsråd
- Hoel, T. (1999) «Den første gang, den første gang...» Bygging av munnleg klasseromskultur i norskfaget. I Hertzberg og Roe (Red.). *Muntlig norsk*. Universitetsforlaget
- Penne, S. & Hertzberg, F. & Solem, M. (2020). *Muntlige tekster i klasserommet*. Universitetsforlaget
- Svenkerud, S., Klette, K. & Hertzberg, F. (2012). Opplæring i muntlige ferdigheter. *Nordic Studies in Education*, Vol32. Utg.1.